

BUITEN

22^E JAARGANG N^O. 45

ZATERDAG 10 NOVEMBER 1928

KASTEEL RAESFELT IN WESTFALEN

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

Redactrice: RO VAN OVEN

INHOUD:

KASTEEL RAESFELT IN WESTFALEN (ILL.)	BLZ. 529
ONDER HET ZAND BEDOLVEN, DOOR HOLMAN DAY (IO)	BLZ. 530
NIEUWE UITGAVEN	BLZ. 531
IN DE SCHADUW VAN DEN SHWE DAGOON (GEÏLL.), DOOR G. G. VAN DER KOP	BLZ. 532—534
MERKWAARDIGE EXOTISCHE VOGELS (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 534—536
TWEE SCHILDERIJEN VAN ABRAHAM STORCK IN HET SCHEEPVAARTMUSEUM TE AMSTERDAM (GEÏLL.) DOOR J. SCHUITEMAKER CZ.	BLZ. 536—537
DE SLANGENGORDEL (MET TITELVIGNET VAN W. ARONDEUS), DOOR ELIE ESERETH	BLZ. 537
RAESFELT EN DE KASTEELBOUW IN LIMBURG (GEÏLL.), DOOR J. D. H. VAN UDEN	BLZ. 538—539
MATTEO MARIA BOJARDO. NAAR HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (I)	BLZ. 540
GEVELTJE AAN DE PALMGRACHT TE AMSTERDAM (ILLUSTRATIE).	BLZ. 540

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Voor onze Spes Patriae

In de rubriek „Voor onze Spes Patriae” (pag. VI der advertentiepagina's) vinden de kinderen verhalen en raadsels. Harmsen van Beek teekende voor ons de Avonturen van Pietje Pluim, welke eveneens in de advertentiepagina's worden opgenomen.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

ONDER HET ZAND BEDOLVEN

(IO) DOOR HOLMAN DAY

„**V**ERTEL mij ook eens, waarom je zoo vroolijk bent”, zei hij.
„Niet om iets, wat u aangaat”, deelde ik hem mede.

„Ben ik niet je compagnon?”

„Niet in datgene, waar ik nu aan denk. En wat dat goud betreft, als ik het nodig vind u iets omtrent den schat of mijn werk te vertellen, zal ik u wel waarschuwen. Of als u zelf eens een kijkje wilt nemen, zal ik u onder mijn arm meenemen. Met alle plezier, hoor!”

Hij keek mij aan en fronste het voorhoofd.

„Je zou mij willen verdrinken, hè? Ik zal je eens wat vertellen, vriendje. Als de tijd daar is, ga jij er 't eerst aan”.

„Ik niet!” zei ik opgeruimd en keek over zijn schouder het meisje recht in de oogen. „Ik heb te veel om voor te leven, Mr. Tick”.

ZEVENDE HOOFDSTUK

Toen Arie Peart mij dien middag haar sympathie toefluisterde, was ik in den zevenden hemel. Maar ik viel weer op de aarde, toen ik dien avond een onderhoud had met kapitein Vash Peart. Ik bleef op dek, tot Tick brommend en grommend naar zijn kajuit was gegaan. Toen zocht ik den kapitein op, die met een verstoord gezicht bij het stuur zijn pijp lag te rooken. Ik wist, waarom hij zoo kwaad keek. In het begin van den avond, toen Tick erbij was, had ik geweigerd in zijn kajuit te komen.

„Ik ben maar een eenvoudig mensch en ik zeg precies waar het op staat” begon kapitein Peart grimmig. Hij stond niet op en keek mij kwaad aan van onder de klep van zijn pet, die over zijn oogen getrokken zat. „Je behandelt Tick en mij niet openhartig als je compagnons. Je vertelt ons niet alles. Je bent vanmorgen vier uur onder water geweest en je zag er ellendig uit, toen je boven kwam en toen ben je gaan zitten smoezelen met mijn dochter. Wij zijn hier voor zaken en willen resultaten zien. Jouw oogen moeten voor ons drieën kijken. Als je ze daarvoor gebruikt hebt, moeten wij daar rapport van hebben. Ik en Tick zijn met jouw wijze van doen absoluut niet tevreden”.

Ik bleef hem zitten aankijken om te wachten, of er nog meer kwam.

„Nee mijnheer” herhaalde hij „absoluut niet tevreden”.

„Ik ben blij, dat Mr. Tick niet tevreden is” zei ik. „Ik wou, dat hij zoo ontevreden werd, dat hij van ons af ging. En ik ben niet van plan iets te doen, om hem tevreden te stellen”.

„Wel alle bliksems, nou breekt mijn klomp!” riep de kapitein uit.

„Heelemaal niet noodig, kapitein Peart. Wat ik zeg, doet niet op u. Ik hoop, dat wij even goede vrienden zullen blijven — neen, ik hoop dat onze verhouding nog beter zal worden, als u mij beter hebt leeren kennen. Maar die dobbelaar is eigenlijk een indringer in deze onderneming. Hij is geen man van de praktijk, zooals u. Hij minacht mij en mijn werk — en het is toch waarachtig gevaarlijk genoeg. Hij verwacht het onmogelijke en het geeft geen snars als ik zou trachten, hem alles uit te leggen. En als Keedy Tick geen anderen toon tegen mij aanslaat, zal er hier aan boord nog heel wat anders gebeuren. Wacht even! Laat u mij uitspreken. Ik heb eerbied voor uw zeevaartkundige kennis en ik weet, dat u bereid bent hard te werken. Ik wil te allen tijde met u praten, als die smuigert er niet bij is. Wat u hem daarna vertellen wilt, gaat mij niet aan — dat is uw zaak. Maar het spijt mij dat u hem niet net zoo haat en wantrouwt als ik. Nu zal ik u vertellen, wat ik vandaag al zoo heb gezien en wat ik van de zaak denk”.

Dat deed ik uitvoerig.

„Als dat zoo is, kunnen wij dus wel weer naar huis gaan, hè?” Nooit heb ik iemand teleurgestelder zien kijken of treuriger hooren spreken.

„Ik heb dat niet gezegd om u te ontmoedigen of uw medelijden voor mij op te wekken. Ik heb u de feiten precies verteld en ik hoop, dat u praktisch man genoeg bent om niet, zooals Tick, mijn werk te kleineeren. Ik doe, wat menschenlijkerwijs mogelijk is, maar wij moeten de feiten onder de oogen durven zien. Zoo staat de zaak — daar is alles mee gezegd. U weet nu precies wat ik weet. Als u een goed idee invalt, zegt u het mij dan. Ik zal mijnerzijds probeeren iets te bedenken”.

Den volgenden ochtend was de zee weer even woelig. De golven braken met donderend geweld op de kust.

Als ik terugdenk aan dien nachtmerrie-tijd uit mijn leven bij de zandbanken van San Apusa, geloof ik, dat mijn eerste dag nog de kalmste was.

Opgestuwd door den wind rolden de golven onophoudelijk aan, kolkend en kokend, reusachtige groene soldaten met witte pluimen, die het strand bestormden. Ten slotte beschouwde ik ze als soldaten, die mij op de hielen zaten — mij, nietig schepsel, dat trachtte het onmogelijke te verwezenlijken.

Bij het ontbijt opperde Mr. Shank voorzichtig, dat ik dien dag misschien niet zou neerdalen. Ik zei kortaf, dat ik dat wel zou doen en dat, als wij in dezen tijd van het jaar op kalm water wilden wachten aan de lijkust van den Stillen Oceaan, wij een heeleboel romans en breikousen hadden moeten meenemen.

Kapitein Peart glimlachte en wenkte mij toe, met een gezicht zoo vriendelijk, als ik het nog niet van hem gezien had. Ik zag tot mijn genoegen, dat een van mijn compagnons al beter over mij dacht na ons gesprek. Mr. Tick keek kwaad naar mij en ook dat deed mij plezier. Ik had hoop, dat ik Peart de oogen geopend had voor zijn vriend, want een paar keer tijdens het ontbijt was hij verre van beleefd tegen hem.

Ik nam dien dag meer gewichten mee. De kracht der golven bij het strand was geweldig en was dat zelfs geweest en omver geworpen en op het zand gedrukt, tot ik dacht dat ik niet weer zou kunnen opstaan. Soms werd ik op een

drafje naar het strand gedrongen en soms achterover getrokken, tot ik op handen en voeten moest loopen en op een groote krab leek.

Ik wist heel wat van onderstromingen en ik voelde, dat ik dezen keer met een heel lastige te doen had. Menschen, die de zee bestudeerd hebben, denken soms, dat ze er heel wat van weten; maar geloof mij als duiker, dat dit niet zoo is. Als men op een rots staat, of op een veilige boot vaart, lijkt het een prachtige uitgestrektheid van dansende golven of schitterend schuim. Maar kom eens beneden — waar de zee met je kan spelen, je kan heen en weer gooien en draaien en je den adem kan benemen als zij je luchtbus kan dichtknijpen — waar zij je geheel is haar macht heeft, dan zult ge zien, dat zij iederen dag nieuwe kuren heeft.

Er zijn stranden, waar de menschen jarenlang veilig gebaad hebben. En op een dag wordt een man of een vrouw als door een monster gegrepen en gillend meegesleurd in den dood. Die machtige, onnaspeurlijke kracht is een onderstroming. Zij is dan hier, dan daar. Zij is het gevolg van afgeleide stroomingen, gestuite getijden. Zij dringt beschermende baaien binnen om naar prooi te zoeken; sluipt langs open stranden. Ik kon er nog veel van vertellen, maar dit is voor dezen keer genoeg.

Zoo een was er vandaag bij San Apusa. Wind, tij en een afgewachte strooming waren samengekomen en speelden nu bij het wrak van de *Golden Gate*.

Ik worstelde verder naar het wrak. Onderweg ontmoette ik een ouden kennis. Het was het anker en het danste nu een soort van horlepomp boven op een zandheuvel. Blijkbaar had het zich 's nachts verveeld en was mij tegemoet gekomen. Het lag minstens honderd voet verder naar de zeezijde, dan waar ik het neergelaten had — vlak bij het wrak. Die gedachte vervulde mij met plotselinge hoop. Als een onderstroming eenmaal aan het wrak is, kan je alles verwachten!

Ik nam den koevoet mee en baande mij verder een weg.

In plaats van de groene helderheid, waaraan ik gewend was, bevond ik mij in een geel halfduister, daardoor wist ik, dat het zand in beweging was. Toen ik aan het wrak kwam, kon ik mijn weg niet goed vinden. De zandheuvels waren hier en daar verdwenen. Slechts met de uiterste moeite kon ik langs de spanten voortkruipen. Ik werd geslagen, gestompt en heen en weer geslingerd. Ik wist niet precies, waar ik was, want nu waren ook andere deelen van het wrak zichtbaar en het water was zoo met zand vermengd, dat het leek, alsof ik in een soort van soep werkte.

Maar ten slotte vond ik toch de juiste plaats.

Inderdaad was er iets veranderd. Inplaats, dat steeds meer zand werd opgestapeld, groef de strooming het zand uit den grond. Het water zat vol zand. Slechts als de onderstroming even scheen te rusten, werd het water helderder en kon ik deelen van het wrak onderscheiden.

Zoodra ik op de plaats was aangekomen, zette ik mijn koevoet in den bodem, om het zand los te werken. Het was opmerkelijk, hoe snel het water dat dan gevoerde.

Een flesch kwam naar boven. Twee stukken aardewerk. Ike had verteld, dat de schat dicht bij de pantry had gelegen. Dus vatte ik nieuwen moed en werkte met macht en kracht. Ik weet niet, hoe lang ik werkte. Wel weet ik, dat mijn heele lichaam om rust smeekte. Maar ik had de overtuiging, dat ik die kans niet voorbij mocht laten gaan. Ik wou dien lafaard van een Tick toonen, wat een flinke vent vermocht. Ik wou kapitein Peart overtuigen, dat hij geen zwakkeling had meegenomen. Maar bovenal wou ik op het gezicht van het meisje den glimlach zien, die mij voor mijn succes zou beloonen.

Welnu, plotseling, toen ik bijna niet meer voort kon, voelde ik, dat mijn koevoet stootte op iets dat noch glas, noch aardewerk was. Het lukte mij, de punt van den koevoet eronder te werken. Ik kon niet zien, wat het was, maar ik voelde, toen ik langs de randen het zand loswerkte, dat het langwerpige vierkant was en hoeken had.

Doordat ik niet zwaar was en de golven machtig, kon ik niet veel kracht zetten. Het ging dus maar langzaam. Ten slotte kon ik er mijn vingers onder steken — en er is één ding dat een duiker kan doen: hij kan tillen met de kracht van een reus, geholpen door de lucht in zijn kleeren.

Ja, het was een kist. Een zware kist, zelfs hier onder water. En klein. Er kon maar één reden zijn, dat zoo'n klein kistje zoo zwaar was — het moest een der goud-kisten zijn. Daar was ik van overtuigd.

Ik droeg eenige dunne kettingen aan mijn gordel — om mij in geval van nood te verankeren. Ik gebruikte ze nu, om de kist zoo goed mogelijk aan mijn lichaam vast te binden en sloeg er toen voor meerdere zekerheid mijn arm omheen. Ik werd steeds opgewondener — ik had mijn eerste overwinning op den Stillen Oceaan behaald. Toen trok ik hard aan het touw. Later vertelden ze mij, dat ik het noodsignaal had gegeven. Zij waren al bang geweest dat ik verdronken was, omdat ik uren onder water was gebleven. Toen ik tweemaal aan het touw trok, gaf Jones een schreeuw, liet alle mannen meewerken en sleurde mij zoo vlug mogelijk naar boven.

De eerste ruk trok mij van den grond. Door de zwaarte van het goud hing ik een tijd lang met mijn hoofd naar beneden en sloeg met mijn helm tegen den eersten zandheuvel. Eerst bij den volgenden voelde ik weer grond. Ik sloeg er met mijn helm tegenop en daarna moet ik bewusteloos zijn geworden. Hoe ik weer op den lichter ben gekomen, weet ik niet. Ik moet tegen heel wat zandheuvels gebotst zijn en toen ik boven kwam, wist ik nergens van.

Zij vertelden mij later, dat ik dubbel gevouwen was en dat zij eerst na eenigen tijd zagen, dat ik iets onder mijn arm droeg.

Ik hoorde iemand roepen: „O God, de man is dood!”

Maar ik kwam al weer bij. Ik opende mijn oogen. Twee matrozen hielden mijn hoofd omhoog en Shank had mijn helm afgenomen.

Hij schreeuwde als gek: „Ik vergis me. Hij is niet dood”,

„Ik ben blij, dat je je vergist hebt, Shank”, zei ik. Mijn stem was zwak, maar ik dacht aan het goud en mijn ziel danste in mij, al konden mijn voeten het niet doen.

Ik keek rond naar de kist, maar vergat ze in wat nu gebeurde. Toen ik rond keek, zag ik een eindje verder Arie Peart op haar knieën liggen, met een gezicht zoo wit als het schuim op de golven, met wijd geopende oogen. Haar ooren waren zeker van smart gesloten, toen Shank zijn vergissing uitschreeuwde.

„Je leeft!” riep zij uit. En het volgende oogenblik was ik erg levend, want zij snelde op mij toe, sloeg haar beide armen om mijn hals en kustte mij pal op de lippen. Toen was haar gezicht niet meer bleek. Het was rood.

„Dat bedoelde ik niet — het spijt me — het was een vergissing!” stamelde zij en begon te weenen als een kind. Maar ik greep haar hand, voor zij ze kon wegtrekken en drukte er een kus op.

„Als ik dood was geweest, hadt gij mij tot het leven terugeroepen” zei ik tot haar.

(Wordt vervolgd)

NIEUWE UITGAVEN

We ontvingen Bijenteelt door L. Ir. A. Minderhoud, Rijksbijenteeltconsulent te Wageningen, een deeltje, verschenen in de Nederlandsche Land- en Tuinbouw-bibliotheek onder redactie van Dr. K. H. M. van der Zande e.a., welke uitgegeven wordt door J. B. Wolters' U. M. te Groningen—den Haag. De schrijver deelt in zijn voorwoord mee, dat het boekje hoofdzakelijk voor de praktijk is geschreven. Het bevat de hoofdzaken uit de bijenteelt; op volledigheid kan het dus geen aanspraak maken. De schrijver heeft ernstig getracht een nauw verband te brengen tusschen theorie en praktijk. Het is zakelijk, doch niet dor geschreven, zoodat het de aandacht, ook van hen, die niet ter zake kundig zijn, boeit.

Een handig boekje voor beginnende verzamelaars van Delftsch aardewerk is Antiek Delftsch door P. Riccardyn, bij C. Morks Cz. te Dordrecht uitgegeven. De schrijver behandelt vervaardiging en geschiedenis van Delftsch aardewerk, vertelt vervolgens van de Engelsche imitatie, wijst de verzamelaars met nadruk op het groote gevaar van vervalschingen en geeft verschillende raadgevingen om valsch van echt aardewerk te leeren onderkennen. Een aantal illustraties geven voorbeelden van verschillende décors.

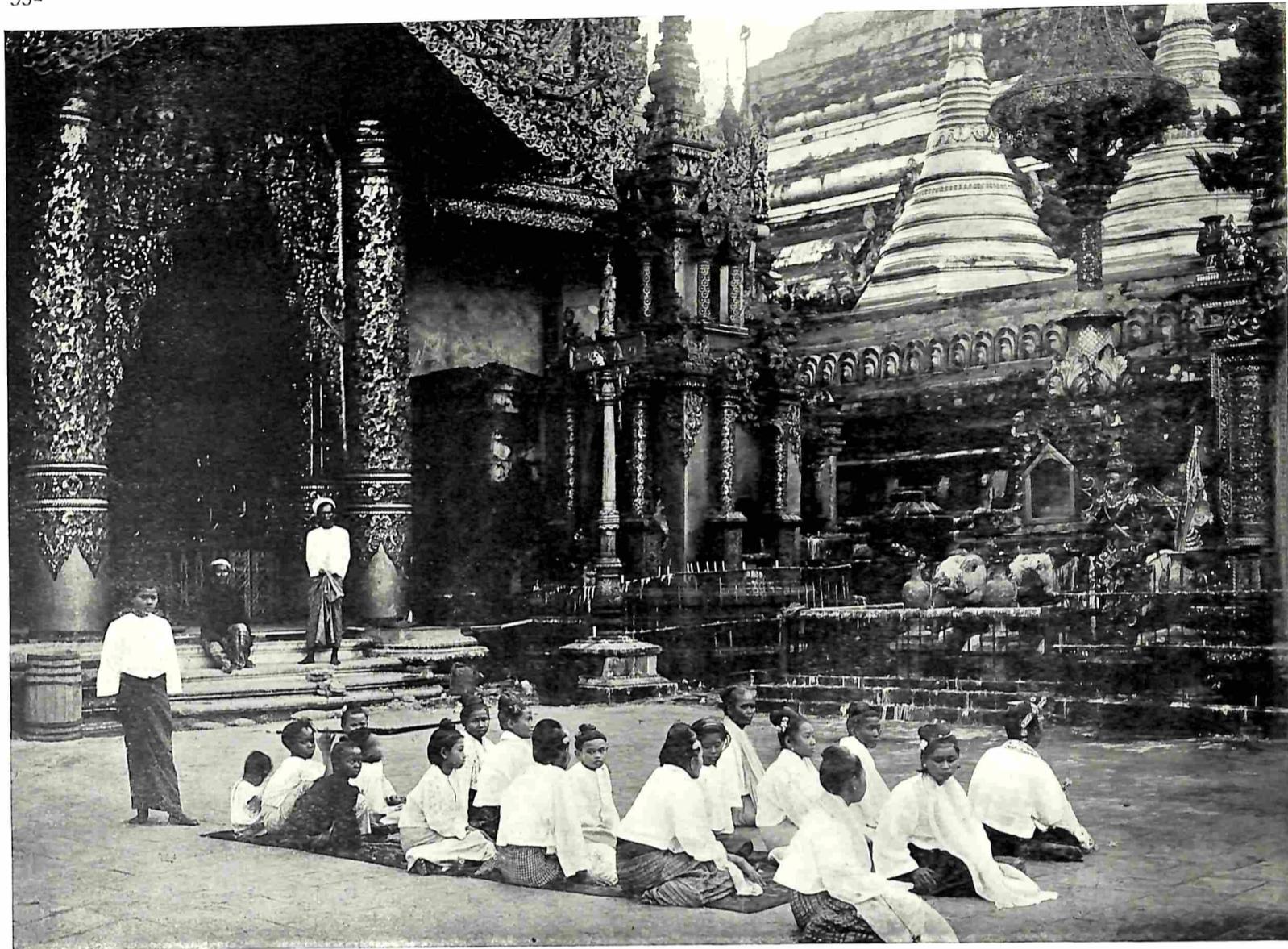
De tweede jaargang van „De Vuurtoren”, een wegwijzer ter boekenzee, is verschenen. Iedere aflevering bevat, naast enkele boekbesprekingen een opgave van de nieuwe boeken, in de afgelopen maand gepubliceerd. Bij dezelfde uitgevers, Van Gorcum en Comp. te Assen, verschijnt ook Wachtvuur, Maandblad voor Jongeren, waarvan thans de derde jaargang is ingegaan.

Een keurig geïllustreerd boekje vertelt van bouw en inrichting van het dubbelschroefmotorschip „Christiaan Huygens”, kort geleden aan de vloot der Maatschappij „Nederland” toegevoegd, dat reeds den zedoep heeft ondergaan. Twee nieuwe schepen staan op stapel: de „Johan van Oldenbarnevelt” en de „Marnix van St. Aldegonde”, die ieder plaats zullen bieden aan ongeveer 750 passagiers, benevens 300 leden der equipage. Voor de eerste maal zijn plannen ontworpen, die zullen leiden tot inrichting van een zwembassin. Ook deze beide schepen waren aanleiding tot een welverzorgd uitgaafje.

Mevrouw Noordewier, Richard Hol, Dr. Johan Wagenaar waren voor de N.V. Ateliers voor Edelsmeed- en Penningkunst voorheen Koninklijke Begeer aanleiding, Portretplaquettes te doen gieten, waarvan ze reproducties publiceerde, vereenigd in een omslag, met bijbehorende biografische aantekeningen. Dit is no. 6 van een reeks „Vrouwen en Mannen van betekenis”, wier portretplaquettes eveneens door de firma werden vervaardigd en in den handel gebracht.

De N.V. Rozenkwekerij „Hollandia”, v.h. G. A. H. Buisman & Zoon, zond ons een catalogus van door haar gekweekte rozen. De prijs-courant is verlicht met een aantal kleur-reproducties. Aanwijzing voor behandeling der rozen geeft er duurzamer waarde aan.

Een groot aantal plaatsen in Duitschland leent zich voor wintersport: een propagandaboekje uit de serie Deutsche Verkehrsbücher, getiteld „Winter in Deutschland”, geeft hierover aanlokkelijke inlichtingen.

BURMEENSCH E VROUWEN OP HET TERRAS VAN DEN SHWE DAGOON

In de schaduw van den Shwe Dagoon

WANNEER wij in het Christelijk Europa lezen van Boeddhisme en Mohammedanisme, weten we wel, dat beide wereldgodsdiensten zijn, die het gemoedsleven van honderd-duizenden, van millioenen bewegen. Niettemin blijft dat toch alles theoretische kennis, we weten het met onze rede, met ons verstand, maar wikkelen de atmosfeer van geloof doorvoeld, de bindende macht, die een verband legt tusschen de meest verschillende naties der Oostersche landen, gerealiseerd, hebben we toch niet. ☞ Om dat te doen is aanschouwing noodig, moet men geleefd hebben in die landen van den Islam of het Boeddhisme, waar het geloof op demonstratieve wijze tot uiting komt. In het Mohammedaansche Java is dat niet het geval, het karakter der inheemsche bevolking is er niet demonstratief, maar anders is het in landen als Arabië, Egypte en Turkije. ☞ Wil men de uitingen van het Boeddhisme waarnemen, dan is zeker een der beste plaatsen daarvoor, waarnemen, de grote havenplaats van Burma, waar het zich voor den vreemdeling het meest sprekend openbaart rond den Shwe Dagoon, de enorme pagoda, die het geheele stadsbeeld domineert. Zij staat op een heuvel van een 50 of 60 meter hoogte, terwijl de pagoda zelve ongeveer 125 meter hoog is, dus iets hooger dan St. Paul's Cathedraal. De pagoda staat in een reuk van groote heiligheid, omdat zij volgens de overlevering niet alleen relieken van Gautama Boeddha, doch ook van de drie Boeddha's, die hem vooraf gingen, zou bevatten, en pelgrims uit alle deelen der Boeddhistische wereld komen hier te samen. ☞ Wil men de Shwe Dagoon beschrijven, dan karakteriseert men haar het beste, door kortweg te zeggen, dat de pagoda een groote schatkamer is, en dat rond de massieve, zwaar vergulde eigenlijke pagoda voor een onmetelijke waarde aan schatten en kostbare Boeddhabeelden in tempels en paviljoens van dikwijls buitengewone architectuur en gedecoreerd met uiterst fraai houtsnijwerk, is bijeen ge-

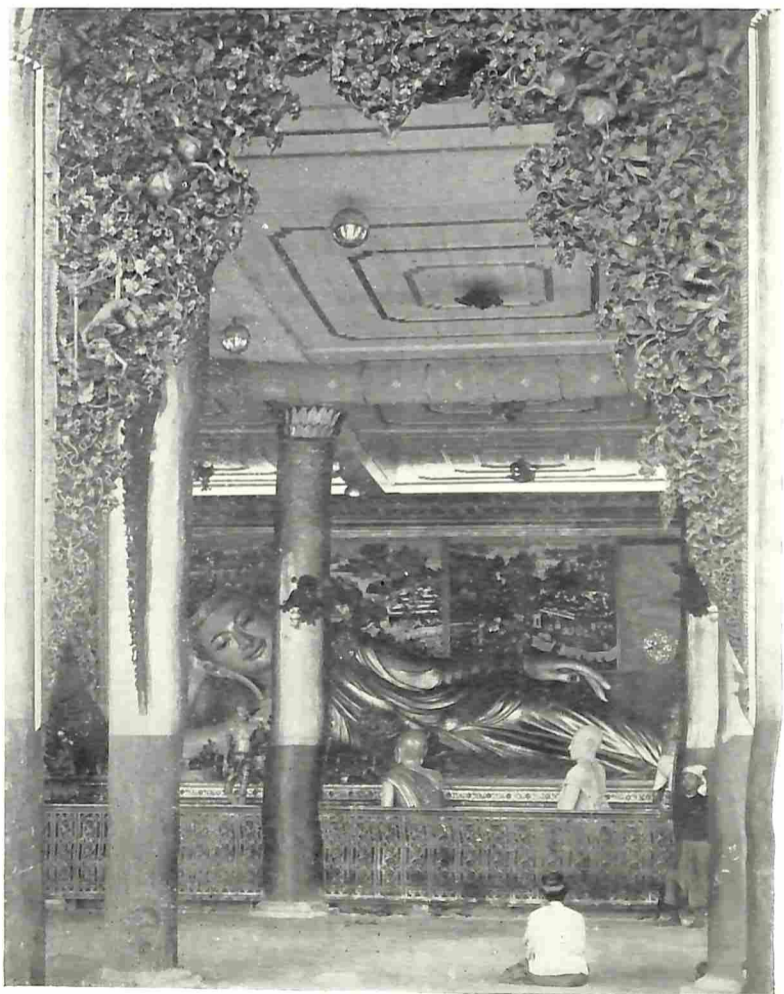
bracht. Hoewel men hier en daar een min of meer chaotischen, ja, zelfs barbaarschen indruk krijgt, vooral ook vanwege de overdaad aan goud op daken en kroonlijsten, wordt die indruk toch zeer verzwakt, als men wat langer rondwaalt op het marmer geplaveide, hoogste terras, waarop de pagoda-structuur verrijst. De simpele eenvoud van den stupa-vorm in structuur afmeting, is van zood majestueuse en indrukwekkende schoonheid, dat het overdadige van al de kleine constructies naar het tweede plan verdwijnt. Wel mooi echter blijven aandoen de enkele, op zeer hoge, massieve houten pilaren rustende, spitse daken der open tempelhallen, met uitgesneden kroonlijsten, zij leiden het oog naar boven, als het ware wijzende naar de nog hoogere, met de koninklijke parasol gekroonde pagoda-spits. Die parasol is de z.g. hti, geschenk van den Burmeeschen vorst Mindon Min, een verguld ijzer smeedwerk, met tientallen gouden en zilveren klokjes, die tusschen met muzikalen klank, als de wind hen beweegt. ☞ Behalve die parasol zijn er ontelbare beelden en klokken en tempels, die een eigen, kleine geschiedenis hebben, waarvan de meest bekende is die van de groote klok, die in 1840 geschonken werd door Koning Tharawaddy. Het gewicht is 2½ ton; ze is op twee na de grootste klok ter wereld. Tijdens de Burmeesche oorlogen was de pagoda eenige malen het middelpunt der gevechten, en na den tweeden Burmeeschen oorlog trachtten de Engelschen de klok als trofee mede te voeren naar Calcutta. Tijdens het transport zonk zij echter in de rivier en alle pogingen van Europeesche ingenieurs haar te lichten, bleven vruchteloos. Vele jaren later verzochten de Burmeezen toestemming om de klok te lichten en indien hen dat lukte de toezegging, dat zij hun eigendom zou blijven. Tegen alle verwachting, bleken zij in staat haar te doen drijven door middel van een reusachtige bamboe constructie, en in triomf werd de klok weder op het terras van de pagoda geplaatst. ☞ Er zijn nog meerdere

TERRAS EN PAVILJOEN VAN DEN SHWE DAGOON

tekenen, die wijzen op de Engelsche bezetting in het verleden. Inderdaad maakten zij tijdens de eerste Burmeesche oorlogen de pagoda tot een fort, en als gevolg daarvan is nog steeds een der vier opgangen naar de terrassen gesloten. Nog ziet men op geregelde afstanden om den heuvel de zware ringmuren en hun verbindingen en, opwaarts gaande, de overdekte massieve steenen treden, die naar de heuvelterrassen voeren, en aan beide zijden geflankeerd worden door kraampjes en winkeltjes, waar de meest uiteenlopende offervoorwerpen te koop zijn, ook de zware ijzeren deuren, waarmee de toegangen gesloten kunnen worden. ☒ Tot ver in de oudheid gaat de geschiedenis van de pagoda terug. Volgens Boeddhisten zou zij in 588 voor Christus gebouwd zijn, doch reeds eeuwen voor dien was de plaats heilig in de overlevering der volken. Vast staat, dat de pagoda in haar huidige vorm dateert van 1564, en dat zij waarschijnlijk oorspronkelijk van kleiner afmeting is geweest, doch vergroot werd door het steeds weder ombouwen van het bestaande met een nieuwen mantel van verscheidene steenen dikte. ☒ Het voorgaande geeft slechts een zeer onvolkomen beeld van hetgeen daar samengebracht is rond de pagoda op het hoogste heuvelterras, van al die tientallen pagodas rond den voet der hoofdstructuur, van de kapellen en offertafels, van de verwarrende variatie in Boeddhabeelden en leeuwen en monsterfiguren . . . nog markanter en het geheel leven bijzettend, is het nooit eindende beweeg van Burmeezen tusschen kapellen en tempels en paviljoens. De Burmees aanbidt kleur als de Balier, en heeft geen scrupules tegen zijde als de Mohammedaan, zelfs is het voor hem het geliefkoosde sarongmateriaal, zoowel als voor zijn hoofddoek. ☒ Den geheelen langen dag en tot diep in den nacht, wanneer de pagoda baadt in een zee van electrisch licht, is er druk Burmeesch leven, opgaande langs de steenen treden langs de kraampjes en winkels, en op het terras tusschen tempels, paviljoens en kapellen. Voor de Boeddhabeelden knielen de miniatuur-vrouwjes met hun hooge, allerzonderlingste kapsels, in hun kleurrijke baadjes en sarongs met hun gaven van rijst en kostbaarder waar, branden zij de gewijde kaarsen en wierookstokjes, en aanbidden zij met gevouwen handen ter hoogte van het popachtige, en toch niet uitdrukkingloze geelaat. ☒ Tusschen de paviljoens slenteren de Bohemien-aristocratische figuren der mannen, Forscher iets maar toch weder van een type, dat herinnert aan den Maleier, met felle, rose zijden hoofddoeken en zwaar-zijden, maar donker getinte sarongs. Zeker, zij zijn de aristocraten van dit land, die

kerels met hun karakteristieke koppen en languisante gebaren, van dit land, waar de Indiër zwoegt als koeli of sjachert als handelsman en de Europeaan regeert en jachtend geld tracht te verdienen. Aristocraten als Maleiers en Javanen zijn zij, als trouwens al de licht-getinte rassen van Zuid-Azië, maar toch flinker, meer zelfbewust en niet zoo gemakkelijk te intimideeren. ☒ Godsdienst is hier een integreerend deel van het dagelijksch leven, niet een voor bepaalde dagen

SLAPENDE BOEDDHA IN DEN SHWE DAGOON

gereserveerde stemming of slecht begrepen plicht, die ieder godsdienstig gevoel vernietigt. Hij is hier geen verschrikking of bezoeking om kinderen mede af te schrikken of voor het pad der zonde te bewaren, hij is een onafwijsbaar element van het menselijk hart, door een ieder aanvaard als een goddelijke gave, die het leven slechts verdiepen en vermooien en vereenvoudigen kan. Men keert zich niet af van de dingen, die des levens zijn, men verdoemt of vervloekt niets, aanbidden en vereeren en afsmeeken komt als natuurlijk tot deze menschen. ☞ Zeker, ik weet wel, dat misschien een overwegend percentage van al de pelgrims en luchthartiger bezoekers aan den Shwe Dagoon in hun diepste wezen nog de vereering dragen voor hun al-oude, legendarische boschgeesten en animistische geestenconcepties en dat de hooge wijsheid van het Boeddhisme, van den superben geest van Prins Siddharta, hun ontgaat, maar het is hun levenshouding, die zoo geheel anders is dan die van de massa in het Westen. Godsdienst is voor hen een natuurlijk gegeven, het leven zonder godsdienst is voor hen ondenkbaar, het is geen gedwongen plicht en uit zich niet in onverdraagzaamheid tegenover hen, die niet volgens een bepaald dogma hun leven richten. ☞ Afgezien nu van hen, die slechts de letter volgen, en voldaan zijn, indien zij volgens voorschrift eenige jaren de priestertoga en bedelnap ter hand nemen, zonder ook naar het wezen van de schrift te leven, verzaken ook die talrijke geel-getogade en kaalgeschoren priesters het leven, en hetgeen het aan materieel genot en gewin kan bieden. Zie slechts die uitgeteerde, scherp gelijnde trekken, en die soms brandende oogen. Zij volgen Boeddha's wet, maar toornen niet tegen de talrijken, die in wereldsch gewaad op het terras rondwalen, en er verre van zijn al wat wereldsch is als leeg en nietswaardig af te zweren. ☞ Zwaar bonzen de gongen klokslagen over het marmere terras, en trillen op naar de onmetelijke hoogte van de stupa. Doffe slagen, gerhytmeerd door holle weerklanken, als de aanroeper op het steenen plaveisel den aardegeest tot getuige roept van zijn vrome daden. Weerlichtend in goud staan de tempels en paviljoens en kappen rond de enorme pagoda in de gouden glorie van de middagzon. Van de „Tagandaungs”, de slanke vlaggestokken, waaien de cilindervormige wimpels, waarop de pieuse aanbiddingen van den offeraar. En monotoon van soepele regelmaat beweegt er de kleurrijke menigte, aanbidders van den Boeddha, den prins-wijsgeer der antieke tijden. Dag aan dag gaat zoo het Burmeesche leven aan den voet van den Shwe Dagoon, rhytmisch natuurlijk en schoon van overgave en vertrouwen. ☞ Zoo is het nu, en zoo was het tientallen en honderdtallen jaren geleden. Oorlogen en gevechten zijn gevoerd om en op den pagodaheuvel, versterkingen heeft men opgeworpen rond het monument, dat de relieken van den Boeddha omsluit, maar ongerept blijft zijn heiligheid en majesteit en ongerept zal het monument, blijven nog voor eeuwen in de toekomst. ☞ Eens waren het de kinderlijke, onvolmaakte teekeningen, die aan Europa in kalfsleeren banden de afbeeldingen der stupa brachten, toen

werden het staalgravuren en houtsneden en eindelijk foto's, zelfs „kodak shots”, en nu luchtfoto's, die in de boekwinkels van Merchantstreet te koop zijn. ☞ En voor honderden in het Westen, in Europa en Amerika wordt de pagoda tot een zaak, die men gezien moet hebben, die de moeite waard is, en langzamerhand vervelend zal worden omdat . . . ja, omdat de foto's zoo goed zijn, dat men er niet meer naar toe hoeft te gaan. Maar voor millioenen deemoedigen blijft zij de groote, de heilige pagoda, waarvan geen kodaks en luchtfoto's de plaats kunnen innemen, evenmin als ooit een technisch wonderwerk van menselijk kunnen de glorie van den Shwe Dagoon als uiting van religieuze zin kan verduisteren. Zoolang in het menselijk hart onuitroeibaar blijft het religieus besef, zoolang ook zal ongerept blijven de glorie van den gouden Shwe Dagoon.

G. G. VAN DER KOP

Merkwaardige Exotische Vogels

(Stet)

DE volwassen ooievaar met den walvischkop is uitermate schuw, met zijn scherpe intelligente oogen bemerkt hij den naderenden mensch al van verre en vliegt aanstonds met ingetrokken hals — evenals de reiger — op, om weldra weer op een onvindbare plaats ergens in het moeras neer te strijken. Deze schuwheid maakt het tot een ontzettend moeilijk probleem, hem in zijn natuurlijke omgeving op de gevoelige plaat vast te leggen, toch is dit na oneindig veel geduld en inspanning gelukt aan den eminenten Zweedschen vogelkenner Bengt Berg, die voor eenige jaren een speciale reis naar de bronnen van den Nijl ondernam, om de levensgewoonten van den schoensnavel te bestudeeren¹⁾. Bengt Berg behoort tot die moderne categorie van jagers, welke in hoofdzaak gewapend zijn met de film- en de gewone camera en slechts een geweer met zich dragen voor het geval, dat zij onverhoopt verdedigerwijze jegens hunne objecten zouden moeten optreden. Door welke methode zoowel de wetenschap als de wildstand steeds in hooge mate gebaat zijn! ☞ Reeds in zijn jeugd interesseerde hij zich buitengewoon voor dieren en wel in het bijzonder voor vogels, wat niet belette, dat hem op zekeren dag aangezegd werd de school voorgoed te verlaten wegens „onvoldoendes” voor de Zweedsche taal, wiskunde en . . . natuurlijke historie!! Eenige door hem opgezette vogels, welke hij aan een museum had geschonken, brachten hem in connectie met den bekenden ornitholoog Professor Alexander Koenig te Bonn, die in wetenschappelijke kringen groote vermaardheid heeft verworven door zijn zoologische ex-

Foto Bengt Berg

DE ZADELBEKOOIEVAAR WINT HET IN ZIJN VOLLE LENGTE VAN DEN MENSCH

voor vogels, wat niet belette, dat hem op zekeren dag aangezegd werd de school voorgoed te verlaten wegens „onvoldoendes” voor de Zweedsche taal, wiskunde en . . . natuurlijke historie!! Eenige door hem opgezette vogels, welke hij aan een museum had geschonken, brachten hem in connectie met den bekenden ornitholoog Professor Alexander Koenig te Bonn, die in wetenschappelijke kringen groote vermaardheid heeft verworven door zijn zoologische ex-

¹⁾ Hij beschreef het verloop dezer expeditie in zijn interessant werk „Abu Markúb”, waarvan onder denzelfden titel een Nederlandsche vertaling door Rinke Venhage. In dit boek verhaalt hij, behalve zijn ontmoetingen met den reuzenvogel, verschillende, tevens uit wetenschappelijk oogpunt hoogst belangrijke valligerwijze zijn weg kruisten. Het is hier de plaats, aan genoemde Uitgever een woord van dank te uiten voor de welwillende wijze, waarop zij ons in staat stelden, dit artikel te illustreren met behulp van eenige cliché's onzer keuze uit deze reisbeschrijving, waarvan vooral de afbeelding op bladz. 536, welke „Abu Markúb” in de moerassen van zijn vaderland weergeeft, ongetwijfeld groote wetenschappelijke waarde bezit.

pedities naar de tropische gewesten en de Noordelijke IJszee ¹⁾. Berg had namelijk bij zijn vogels door middel van foto's en teekeningen de wijze aangegeven, waarop zijns inziens een, de natuur getrouw nabootsende vogelcollectie opgesteld moest worden. De professor was van plan een nieuw museum met biologische groepen van alle Europeesche vogelsoorten te stichten en droeg nu den enthousiasten jongen man op, de Skandinavische afdeeling ervan geheel volgens zijn eigen inzicht te verzorgen. Bengt Berg reisde met dit doel naar Lapland en Finmarken, terwijl zijn protector inmiddels een expeditie naar den Witten Nijl en de Gazellenrivier ondernam. Na afloop van zijn taak ontmoette hij den professor in het museum te Bonn en hier was het, dat Bengt voor het eerst van zijn leven een — al zij het dan niet levend — exemplaar van den schoensnavel onder de oogen kreeg. De Zweed werd door den aanblik van het wonderlijke dier als het ware gefascineerd en vanaf dit oogenblik rijpte bij hem het plan, zelf eenmaal „Abu Markúb” in diens verre vaderland te gaan opsporen en daar de geheimen van zijn stellig hoogst merkwuurde levenswijze te ontsluieren. — Eerst vele jaren later kwam hij daartoe in de gelegenheid, hij ving zijn onderzoekstocht in het stroomgebied van den Witten Nijl aan en bezocht daarna achter-eenvolgens de zuidelijker gelegen moerassen van den Bahr-el-Zeráf en die langs de boorden van den Bahr-el-Gazáhl. ☞ Het is hier echter niet de plaats, hem bij al zijn avonturen en belangrijke ontmoetingen met verschillende vertegenwoordigers der Afrikaansche dierenwereld op den voet te volgen, vermelden we slechts, dat het Bengt Berg na eindeloos geduld inderdaad gelukte, den langgezochte zoowel in de omgeving der Giraffen-, als in die der Gazellenrivier waar te nemen en zelfs eenige foto's en een cinematographische opname van den vogel te verkrijgen. Aan den Bahr-el-Zeráf zag hij slechts één exemplaar, dat gedurende twee uren zoo goed als onbeweeglijk in het moeras stond, zoodat men soms bijna aan een opgezetten vogel zou gaan denken!

Opmerkelijk was het, hoe eenzaam hij daar te midden van het netelgras en de wuivende papyruszee stond; een poging om hem met behulp van een klein bootje te naderen, mislukte echter jammerlijk: de schoensnavel „spreidde de forsche wieden” en „met enkele vleugelslagen, zonder eenig geluid, was het levende vliegtuig in de lucht en spoedde zich voort boven het moerasgebied, rechthoekig, zoolang wij zijn blauwgrijzen mantel, die in de zon eigenaardig bleek oplichtte, konden onderscheiden. Eindelijk konden wij hem ook niet meer door den kijker zien en evenmin waren er andere vogels te ontdekken; zoo lagen wij daar nog een uur te wachten, zonder een levend wezen op te merken. Wij hadden in elk geval hem gezien; wij wisten, dat er in dit landschap nog meer konden zijn

en zoo voeren wij verder de telkens smaller wordende rivierbedding op, om te zien, of wij er niet nog eentje konden ontdekken. Maar hoe wij ook spiedden van onzen uitkijk af op het dak van de boot, er was geen Abu Markúb te bekennen. Er viel niet aan te denken, om te probeeren door te dringen in de zee van dit eenvormige hooge gras, teneinde te zoeken naar den verdwenen vogel. En toen de zon begon te dalen en de muskietenzwermen niet langer wilden wachten, besloten ook wij niet langer te toeven, maar liever dadelijk te erkennen, dat de expeditie mislukt was en het het beste zou zijn den steven weer naar het Noorden te wenden en rechtstreeks aan te sturen op den Bahr-el-Gazáhl, voor zoover de slingerende loop van deze rivier zulks toeliet . . .” ☞ Berg was aan de Gazellenrivier gelukkiger, hij ontdekte daar

namelijk eerst een paartje en een weinig hoogerop zelfs vier exemplaren bij elkaar in de nabijheid, benevens een ezame zadelbek-ooievaar (*Ephippiorhynchus senegalensis* Shaw ¹⁾); van eenig nest was echter nergens iets te bekennen. Doch eenige dagen later, te midden der moerassen langs een onbekend zijriviertje, met tallooze brullende nijlpaarden vlak bij de boot en trompetterende olifanten in de verte en waar het wemelde van malaria-muskieten, daar werd de kroon op het werk gezet: niet minder dan zeven — en later nog meerdere — „Abu Markúb's” vertoonden zich als „blauwe standbeelden” aan de blikken van den geestdriftigen natuuronderzoeker. ☞ Wat nu het resultaat der waarnemingen over de levenswijze van den schoensnavel betreft, heeft Bengt Berg evenals zijn voorgangers geen buitengewone bijzonderheden aan het licht kunnen brengen. Volgens hem staat de vogel — ten minste, wanneer hij niet vischt — uren en uren lang doodstil op een en dezelfde plek. Al zijn bewegingen — zelfs gapen en knipoogen! — geschieden met de uiterste langzaamheid, slechts uitgezonderd het visschen: wanneer hij namelijk iets van zijn gading in het water bemerkt, schiet de geweldige snavel eensklaps diep onder de oppervlakte en zelden mist hij dan zijn prooi. Fladderbewegingen

met de vleugels doen hem zijn evenwicht behouden, de visch of het reptiel wordt in de hoogte geworpen en handig weer opgevangen, om zonder genade in het diepe keelgat te verdwijnen. Of de vogel den nacht in rust of beweging doorbrengt, is nog niet met volkomen zekerheid te zeggen, Berg zag hem echter soms bij het krieken van den dag nog op dezelfde plaats van den vorigen avond staan, waaruit men dus allicht het eerstgenoemde zou mogen afleiden. — Na voltooiing van het morgen-toilet begaf „Abu” zich dan meestal met waardige, afgemeten passen naar het papyrusbosch, stellig om een vischje of iets anders voor zijn ontbijt te gaan verschalken! ☞ Hoewel al

¹⁾ De grootste ooievaar, die er bestaat: een prachtige vogel, met gedeeltelijk sneeuwwitte, gedeeltelijk zwarte, metaalachtig glanzende veeren. De snavelwortel wordt als door een zadel bedekt door een met een smalle kran van zwarte veeren omgeven washuid, vandaar de naam zadelbekooievaar; de lezer vindt een exemplaar afgebeeld op bladz. 534. Een nauw verwante soort reuzen-ooievaar leeft in Brazilië en wordt daar meestal „jabiroe” genoemd.

Foto Bengt Berg

DE OOIEVAAR MET DEN WALVISCHKOP VAN TER ZIJDE GEZIEN

¹⁾ Naar aanleiding van deze laatste schreef hij zijn meesterwerk „Avifauna Spitzbergensis”.

deze laatstgenoemde zaken uit het leven van den tropischen vogel den leek tamelijk onbelangrijk schijnen, zijn ze niettemin voor den ornitholoog, die gaarne zijn tak van wetenschap zoo volledig mogelijk te beheerschen wenscht en om die reden de geringste bijdrage daarvoor dankbaar aanvaardt, van niet weinig waarde. We bedoelen hiermede echter geenszins, dat de resultaten van Bengt Berg's arbeid als *gering* beschouwd moeten worden, — neen, voor het tegendeel getuigen immers alreeds de merkwaardige fotografische opnamen van den schoensnavel in de vrije natuur! ☞ Dat overigens niet alleen de natuuronderzoeker, maar eveneens de geheele bemanning van de „Beatrice” — klein en groot — met hart en ziel bij het ondernomen werk was, bewijst voorzeker de eigenaardige krachtterm, welke bij alles en nog wat aan boord gebruikelijk was: „Bij Abu Markúb! . . .”

A. W. FRANCKEN

Twee schilderijen van Abraham Storck in het scheepvaartmuseum te Amsterdam¹⁾

ONDER het groot aantal zeesstukken, dat te zien is in het scheepvaartmuseum, verdienen er twee vooral onze bijzondere aandacht. Ze hebben beide betrekking op het verblijf van Tsaar Peter den Groote in ons land. ☞ Het is algemeen bekend, dat de Tsaar aller Russen in den zomer van 1697 te Zaandam kwam met 't doel zich daar bekend te maken met al, wat betrekking had op den scheepsbouw. Het huisje, dat hem daar tot woning heeft gestrekt, houdt nog de herinnering levendig aan „den grooten Keizer aller Ruslanden”. Maar veel minder algemeen bekend is het, dat hij aan de Zaan slechts één week is gebleven, omdat hij, terwijl hij zich als 'n eenvoudig scheepstimmerman wilde oefenen in de verschillende bedrijven, die bij den scheepsbouw te pas kwamen, te veel werd gehinderd door de nieuwsgierigheid van het publiek. Beter ging het te Amsterdam, waar hij ongestoord kon wonen en arbeiden op de werf van de O. I. Compagnie op Kattenburg en waar hem tot woning werd gegeven 'n klein huis, dat behoorde aan den scheepstimmerman Gerrit Claesz. Pool. Het Amsterdamsche Tsaar Peterhuisje is echter niet bewaard gebleven; het is den weg van alle huizen gegaan. Maar in Commelin's beschrijving van Amsterdam (eerste druk 1694) staat het in beeld bij de lijnbaan van genoemde werf. Nicolaas Witsen, Burgemeester van Amsterdam en bewindhebber der O. I. C. is den Tsaar op velerlei wijzen behulpzaam geweest en zorgde ervoor, dat hij op de werf als Pieterbaas of Pieter Timmerman zich ongestoord kon bekwamen in de scheepstimmerkunst. ☞ Te zijnen behoeve werd 'n fregat opgezet en aangebouwd. Hij heeft daar eenige maanden rustig kunnen werken, zonder eenigen overlast te

¹⁾ Zie: Geschiedenis der Zaanlanden van J. Honig Joz. Jr., 2e deel, 1871; Zeventiende Jaarboek van Amstelodamum J. F. L. de Balbian Verster en Bijlagen A en B. van Id. in het Zevende Jaarverslag van de Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaartmuseum te Amsterdam, 1928.

ondervinden. Op 1 September echter verliet hij z'n schuilplaats om aanwezig te zijn bij 'n groote zeilpartij in 'n spiegelgevecht, te zijner eer op 't IJ gehouden. De schilderij van Storck geeft er 'n levendige voorstelling van¹⁾. Amsterdam had 't er in ieder opzicht op aangelegd, dat het iets buitengewoons zou zijn. De beide „jagthavens” (zeilvereenigingen) namen eraan deel met hun „admiraalschappen” en ook de eigenaars van jachten en boeiers in heel Noord-Holland waren uitgenoodigd! 'n Groot aantal veerschenen („torenschuiten” genoemd, omdat ze hun ligplaats hadden bij den Haringpakerstoren) waren aangenomen, waarop eenige compagnieën schutters werden geplaatst om hun musketten af te schieten. Het opperbevel was in handen van de vice-admiraal Gillis

Foto Bengt Berg

EEN BUITENGEWOON KNAP EN TOT DUSVERRE EENIG STAALTJE VAN VOGELFOTOGRAFIE: DE SCHOENBEK IN ZIJN MOERASSIG VADERLAND

het Kremlin te Moskou. 'n Russisch generaal liet er 'n afschrift van maken, dat gezonden werd aan Ds. Welter, predikant bij de Nederlandsche gemeente te St. Petersburg. Het luidt als volgt:

„Ick onderschreven, Gerrit Claesz. Pool, Mr. Scheepstimmerman van de geotroyeerde Oostindische Compagnie ter kamer van Amsterdam certificeere en getuyge voor de waarheyt, dat Pieter Migaylof (zijnde ondert gevolg vant Groot Moscovisch Gesantschap en daaruyt onder die Gene die alhier tot Amsterdam op de Oost-Indische scheepstimmerwerf van den 30 Augustus 1687 tot op dato dezes gelogeed en onder ons bestier getimmerd heeft) hem de tijt van zijn edele verblijf alhier als een eerstig en kloeck timmerman heeft gedragen, zoo in 't sloeven, stout houten leggen, afsrabben, voegen, hacken, slegten, braeuwen, schaven, boren, zagen, planken en stoethouten, branden en 't geen een goet en heel deftig timmerman behoort te doen en heeft een fregat

¹⁾ Abraham Storck, geb. te Amsterdam 1635 en aldaar gestorven ± 1710.

Schey. Hij heesch z'n vlag op 't groote jacht der O. I. Compagnie. Ook de jachten van de West-Indische Compagnie en van den Frieschen Stadhouder waren er bij. Het werd 'n grootsch schouwspel. Het wemelde van toeschouwers op den dijk van Buiksloot tot Durgerdam en van de stad tot Zeeburg. Ontelbare vaartuigen, alle met vlaggen en wimpels, bevonden zich op het IJ. Het jacht van den admiraal, waarop Tsaar Peter en de gezanten zich bevonden, zeilde naar de „oorlogseskaders”, die bij Schellingwou gereed lagen. De bezoekers werden met eereschoten begroet en daarna begon het gevecht. Na 'n hevig kanongebulder volgde het gevecht der bootsgezellen bij het enteren, afslaan, veroveren, opbrengen enz. Peter had zooveel schik in de vertooning, dat hij van 't groote jacht overging op een van de grootste geschutvoerende vaartuigen en hij verlangde, dat dit telkens moest koersen naar de plek, waar 't hardst werd geschoten. Nog nooit was 'n spiegelgevecht op zoo'n groote schaal vertoond. ☞ Dat Peter de Groote inderdaad met ernst en ijver, en maar niet voor de leus, zich toellegde op den scheepsbouw, blijkt uit het getuigschrift, dat hij heeft ontvangen van Pieter Claeszoon Pool, baas van de werf. Dit getuigschrift werd in 1855 gevonden in het archief van

Pieter en Paul lang over 100 voet van 't begin af (aan de voorsteven aen 't stierboort) tot het bijnae klaer was helpen maken en dat niet Alleen, maer is door Myn even daerenboven in de schippersarchitecture en tekenkonst volkomen onderwezen, zoodat zyn Edele dezelve tot in de gront verstaet, en dat zo verre als ons oerdeels kan worden gepractizeert. In teken der waerheyt heb ik dit met myn eygen hant ondertekent.

Actium in Amsterdam in onze ordinaire woonplaetse by de Oostindische werf den 15 January int jaer onzes heeren 1698. L. S.

Gerrit Claesz. Pool,

Mr. Scheepstimmerman der E. E. geoctroyeerd O. I. C. te Amsterdam.

Het fregat „Pieter en Paul” wordt voorgesteld op de tweede schilderij. In den zomer van 1913 is het op de tentoonstelling „Entos” ingezonden door den heer Smidt van Gelder, te Nieuwersluis. Later is het in bruikleen afgestaan aan het Scheepvaartmuseum. Het fregat komt op de schilderij drie-maal voor; in 't midden is het geschilderd met den spiegel en de rechterzijde gewend naar den toeschouwer; links is alleen de spiegel zichtbaar en rechts is achterzijde met den linkerkant. Deze wijze van afbeelden werd wel meer toegepast om het schip aan alle zijden goed te kunnen zien. We hebben goede gelegenheid om het rijke beeldhouwwerk en scheepsversieringen op te merken. Op 't bovenste deel van den spiegel lezen we de woorden PIET en POVL. Als beelden aan de spiegel zijn aangebracht de beide apostels: Petrus met het boek, de sleutels en de visschen, Paulus met zwaard en boek. Op de voorgrond zien we 'n rijk versierd jachtmet met den Russischen standaard rood, blauw en wit met den dubbelen keizerlijken adelaar in de blauwe baan. In dit vaartuig zitten 'n aantal aanzienlijke personen, waarvan er een in roode uniform met 'n roode muts op 't hoofd den Tsaar voorstelt, die dus voor dezen keer blijkt z'n incognito te hebben opgeheven. Bijna onmerkbaar is, op den achtergrond, Amsterdam aangegeven. Het is vreemd, dat Mr. Jacobus Scheltema in z'n werk „Rusland en de Nederlanden” beweert, dat er twee fregatten, op de schilderij voorkomende, op verzoek van de Tsaar zijn gebouwd en dat het eene „Petrus” was gedoopt en 't ander „Paulus”. Omtrent de reizen van het fregat is alleen opgeteekend, dat het 24 October 1698 van de reede van Texel is vertrokken naar Batavia en 10 September 1701 is teruggekomen, op 2 November 1705 opnieuw is uitgezeild en 20 Mei 1707 te Batavia is aangekomen. Daarna is het niet teruggekomen. En verder zwijgt de geschiedenis over zijn lot.

J. SCHUITEMAKER Cz.

Erratum

Onder de afb. op bladz. 52 staat: „De balans te Middelburg, met bijgebouwen”; moet zijn: „De balans te Middelburg met Abdijgebouwen”.

Onder de afb. op bladz. 52 staat: „Middelburg Gevel „de Wijnman” aan de Giststraat”. Moet zijn: „Middelburg. Gevel „de Vrijman” aan de Giststraat”.

Teekening van W. Arondeus

HERDER Fidelus sliep in en ontwaakte in het Wolkenland. Daar had hij vizioenen van vrede en geluk, verkwikkend zijn oude, moede ziel: in witte kudden dribbelden zijn schaapkens voorbij, niet alleen zijne kudde, die hij gisteren nog hoedde, maar al de schaapkens van het verleden en blanke Feeën waakten over hun dartel spel. Leef ik? Ben ik dood? Of troef ik? dacht Fidelus. Toen voelde hij een levend licht tot hem neerdalen, doch dat zijn blik niet opnemen kon, licht, één zijnde met liefde en dat kracht gaf aan de dartelende kudden, licht, waarvan de afstraling de schaapkens tooverde als met blanke sneeuw-schittering in gouden zonneglans. — God is Liefde en Liefde alleen — Wie sprak zoo? Was de stem in hem? Naast hem? En zoekend, hoe die woorden konden leven in hem, zag Fidelus tevens de honden, als zorgeloos dartelende schepselen, zelf nu zijnde als vreedzame lammeren in broederlijke zorg voor de kudde. — Is dit dan het Paradijs? — Maar lang kon hij niet denken, telkens afgeleid door een ander beeld. Zag hij daar niet Fidelus? Hij was het zelf en toch was hij het niet. Hij zag een Fidelus, gehuld in een wit kleed van sp nragfijn weefsel leven nemend in het goudlicht, dat is de liefde Gods, die alles omvat. Doch het kleed was bevlakt met duizende spikkels, leven ontvangend van een gordel, die Fidelus snoerde om het moede lijf. Vanwaar kwam die satansgordel, die hem toescheen zonder eind? En weer veranderde het tafereel, dat hij aanschouwde; het was als gaf een onzichtbare hand hem een stuk van het kleed van naderbij te zien. — „Haat” — zeide weer de vreemde, zachte stem, die in hem of naast hem was. En Fidelus zag nu zijn gordel in zijn comp'lex leven van in en om elkaar kronkelende adders, vuil venijn sprankelend uit hun duizenden gifftanden op zijn blank bruidskleed. Hij zag den gordel ver weg golven tot daar, waar hij zijn oorsprong had: op een planeet vol verstikkende haatgassen: de Aarde. En het was de wrok, dien hij nog steeds had voor zijn wreedden baas Hexas, die aldus Fidelus zelf aan zijn vijand verbond. Weer werd het visioen helderder. En hij voelde dit in hem leven vóór hij het nog zag. Wat hij aanschouwde was wel zijn meester Hexas, met zijn Faunen-kop en beenderig, hoekig lichaam. Doch zijn lijf was niet het lichaam, zooals Fidelus dit kende: het was een warklomp van addergebroid en van larven. En al zijn daden van wreedheid en gierigheid volgden hem als grimmige wolven, die steeds meer kracht ontvingen door nieuwe boosheid van Hexas en die met ongeduld het oogenblik verbeidden, dat de geest van dien boozen mensch niet meer beschikken kon over de materie, die het lichaam is, om

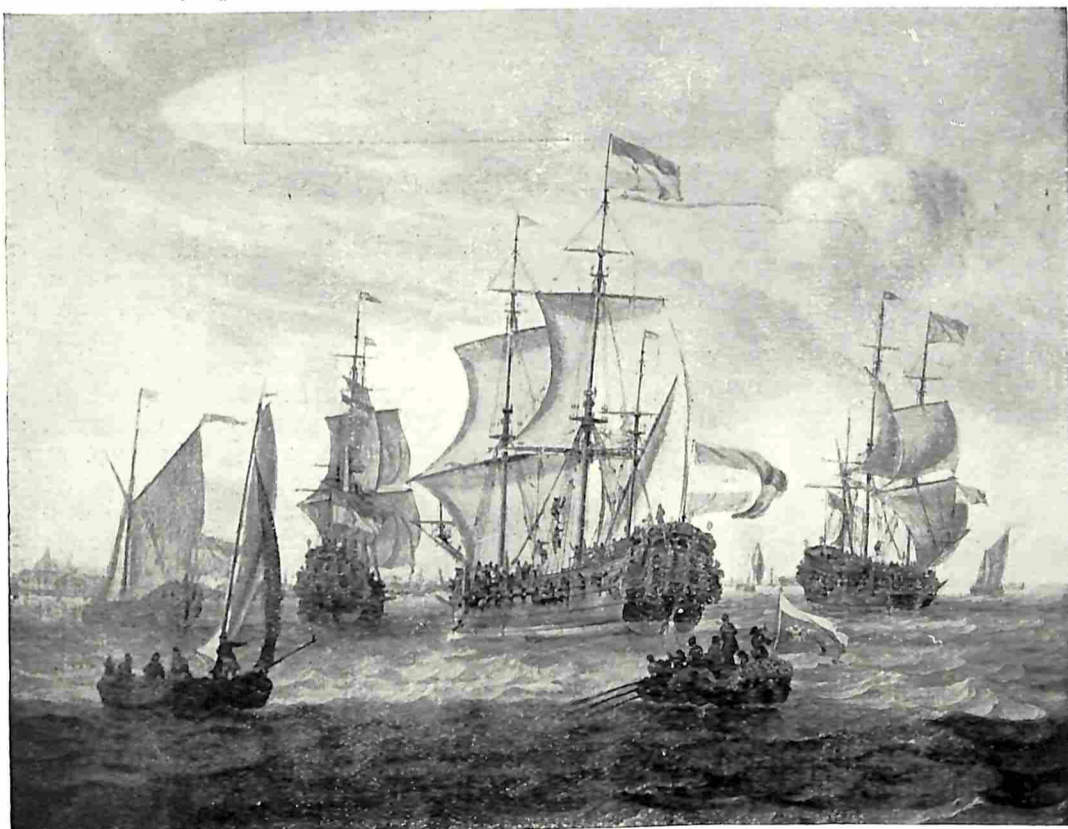

Foto C. Steenbergh

ABRAHAM STORCK. HET FREGAT PETER EN PAUL

zich op die ziel te werpen. ☞ Fidelus begreep nu, dat hij niet sliep, doch gestorven was en waarachtige waarheid beleefde. De herder, die tot heden wraak had gekoesterd voor den beul, die zijne meester was geweest, voelde zich thans doordrongen door een zacht medelijden voor den mensch, die door zijn boosheid zelf de larven en de monsters scheidt, die hem hinderen en hem hellemarteling doen doorstaan op aarde. ☞ Hoe dieper en breder zijn meelij werd voor heel de verblinde menschheid en hoe gemakkelijker zijn al-vergeven werd door helder begripen, hoe sneller de kleine adders weggropen uit zijn helschen gordel: vele vonden den dood in de vlammen van den liefdegloed, uitgaande van Fidelus' ziel, enkelen slopen terug naar zijn vijand, zich langzaam schuivend in dat kleverig grauw-groen gewemel, dat het lijf van Hexas was. ☞ „Alleen liefde en vergeving door begripen, verjagen en vernietigen de satansche krachten” — zeide weder de onzichtbare stem. En plots met sissend geflikker verdween een vuilgrauwe wolk, gift damp van het stervend addergebroed, wolk, die Fidelus be'et had, de Engelen te zien, die hem tegemoet waren gekomen, om hem te leiden in het Koninkrijk Gods, zoodra de oude herder door vergiffenis en liefde bevrijd was van den aan de aarde bindenden slangengordel. ELIE ESERETH

Raesfelt en de kasteelenbouw in Limburg

IN mijn bijdrage over Huis en Heerlijkheid Soelen (zie „Buiten” '27 bladz. 436) noemde ik terloops den naam *Raesfelt* in verband met den kasteelenbouw in Limburg. Ik wissel thans mijn belofte in door daarover nader een en ander mede te deelen. ☞ Het marktvlak Raesfeld ligt in Munsterland, 22 K.M. ten noord-oosten van Wesel. Een half uurtje ten noord-oosten van het plaatsje ligt het gelijkna-slot, dat tot ongeveer 1250 behoorde aan de heeren van Berg, daarna tot 1559 eigendom was van het geslacht Von Gemen en in dit jaar overging aan Herman IV von Velen. Een zijner zonen, Alexander † 1630), verkreeg uit de vaderlijke erfenis het stamslot en het is diens zoon, Alexander II (1599—1675), die met ons onderwerp in het nauwste verband staat. ☞ Hij genoot zijn wetenschappelijke vorming aan de universiteit te Leuven, koos later echter den krijgsmansstand, waarin hij zich bijzonder onderscheidde en welke loopbaan hij in 1646 als „kaiserlicher Obristfeldzeugmeister” beëindigde. Zeven jaar later ontving hij den titel van Generaal-Veldmaarschalk. ☞ Von Velen was buitengewoon rijk en kocht een rij van heerlijkheden aan, zooals Bretzenheim bij Kreuznach, Megen bij Ravenstein, Horst aan de Roer, Krudenburg en Hagenbeck aan de Lippe, Engelrading bij Borken, enz. Ontzaglijke sommen gaf hij uit om zich verblijven te scheppen, die hem en het hooge gezelschap, dat hij ontving, waardig waren. ☞ Inmiddels was de naam Raesfeld ook ten ontzant een bekende klank geworden. De naam, waarin tal van variaties optreden, komt in de Leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen het eerst voor in 1435, bij de beleening van Bitter van Raesfelt met de Bransenburgsche tienden onder Steenderen. In 1449 wordt „dat Huys ende

voorgebrochte to Middach mit allen sijnen tobehoren tot Zutphensche rechten te leen erkent bij Else van Middachten, huysfrou Johans van Raesfelt”. Gedurende meer dan twee en een halve eeuw ontmoeten wij den naam Raesfelt onder de bezitters van dit slot. ☞ De zeventiende eeuw brengt nieuwe glorie; steeds grooter worden de bezittingen der Raesfelt's, steeds nauwer hun betrekkingen tot de aanzienlijkste onder de adellijke geslachten. ☞ Van Clara Feyoena van Raesfeld, geboren van Sytsama, wier geboorte- noch sterfjaar ik vermeld vond, is mij bekend een hof-, bosch- en veldzang, *Heemse* getiteld (1783). Letterkundige waarde heeft het gedicht niet. Zij was gehuwd met Isaek Reinard, baron van Raesfelt, in wiens geslacht de onder Ambt-Hardenberg gelegen havezathe Heemse gedurende tal van jaren geweest is. Clara leefde nog in 1807, toen zij aan de kerk te Heemse een nieuw orgel schonk. ☞ Lang nadat de naam Raesfelt in Westfalen zijn klank had verloren, was zij in de Nederlanden met luister omstraald. In zijn geboortestreek verkreeg de oude naam nieuwen glans door Alexander II, graaf van Velen, in wien de adel en het geld, de kunst en de wetenschap zich vereenigden. Wat nu volgt, kan binnen het mij gestelde bestek niet anders zijn dan een zeer beknopt en allermint volledig overzicht van zijn invloed op den bouw der kasteelen in baksteen, zooals wij die aantreffen in Zuid-Limburg en de aangrenzende streken. Zij, die daarvan meer wenschen te weten, kunnen hun oog en hart ophalen aan het werk van Prof. Richard Klapheck:

Die Schloßbauten zu Raesfeld und Honstorff, Heimatverlag G. m. b. H., Dortmund 1922. ☞ De werkzaamheid van Alexander II bepaalde zich allereerst tot zijn woonslot Raesfeld, waarvan de onder zijn vader aangevangen opbouw tijdens de oorlogen vrijwel verwoest was. De ontwerper van de daartoe strekende plannen was de Benedictijner monnik Michael van Gent, ook wel Michaelis Gandesis, Michael a Gandova of Michael de Gand geheeten. Zijn eigenlijke naam was Jacobus van Poucke,

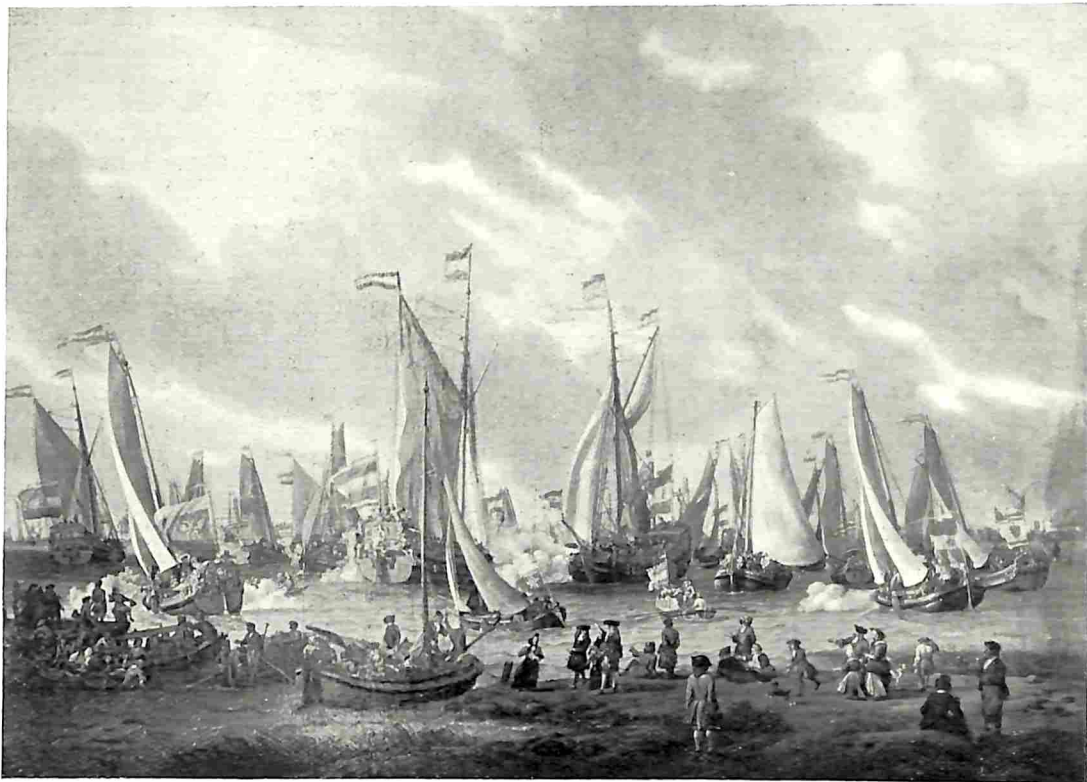

Foto C. Steenbergh

ABRAHAM STORK: SPIEGELGEVECHT OP HET IJ TE AMSTERDAM, OP 1 SEPTEMBER 1697

in 1585 te Gent geboren. Hij stierf te Venetië in 1657. Met de werkzaamheden aan het slot Raesfeld begon hij in 1643, maar reeds in 1646 werd hij naar Rome geroepen. Aan meester Jacob en meester Johan kon de uitvoering zijner plannen worden toevertrouwd, berichtte hij den graaf. Ingevolge deze aanwijzing sloot Alexander op 1 Maart 1647 met den „Maurermeister” Jacob Schmidt uit Roermond een overeenkomst, dat deze met hulp van zijn zoon Johannes den bouw voltooiën zou „so wie Patris Michaelis besteck solches mitpringt”. Onder de kunstenaars, die hen ter zijde stonden, wordt óók genoemd de schilder François Walschaerth uit Maastricht, die de wanden der zaal moest beschilderen „besonders prunkvoll die Turmkammer, mit den Bildnissen römischer Kaiser, Prophetengestalten, Philosophen, mit Cupido, Diana und Paris und einer Ehrenpforte”. Later (1658) leverde hij zes „bildliche Schildereijen” voor de slotkapel. Hoewel tot nog toe niet historisch aangetoond, mag aangenomen worden, dat de betrekkingen tusschen Alexander en deze Limburgsche kunstenaars na de oplevering van hun schitterend werk niet zijn afgebroken, want ook de plannen voor herbouw van het slot Hagenbeck bij Dorsten werden door Michael van Gent ont-

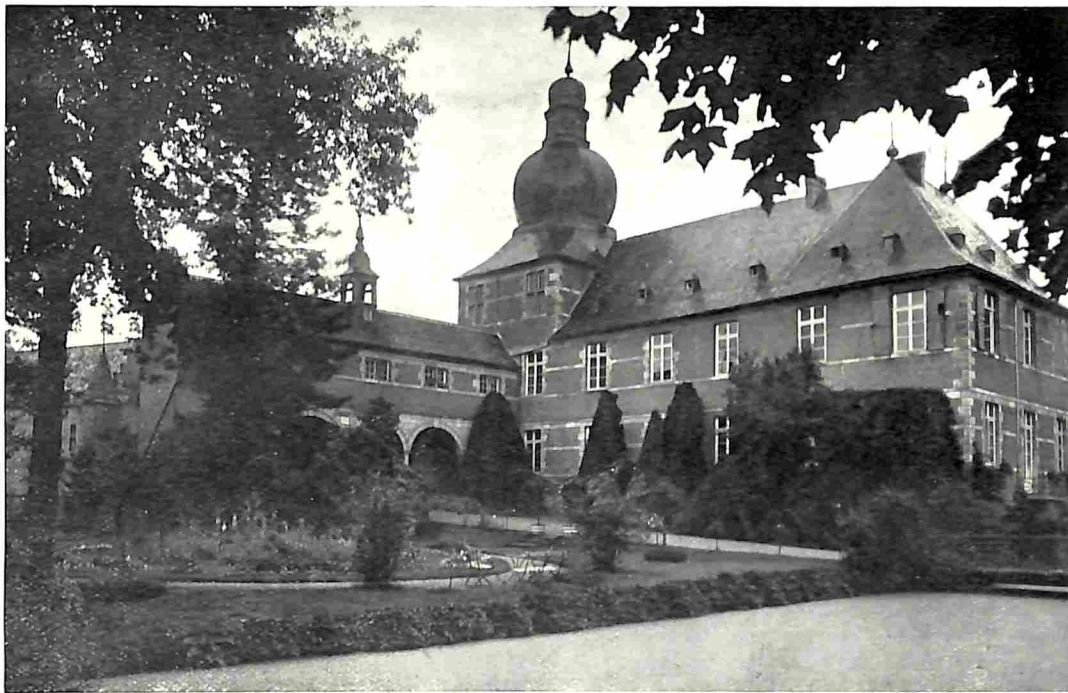
worpen (1640—1650). Van dit riddergoed bestaan heden slechts karige resten. Minder nog weten wij van den derden slotbouw door Alexander, het slot Krudenburg bij Wesel. Tusschen 1645 en 1650 was het thans geheel verdwenen slot Honstorff bij Geilenkirchen, noord-oostelijk van Heerlen, aan de beurt. Michael van Gent was voor Alexander niet meer bereikbaar, meester Jacob en zijn zoon Johan waren bezet door hun arbeid op Raesfeld. Daarom wendde hij zich tot den landsman van den Gentschen meester, Matzais Kousin te Visé. Een der vijf ontwerpen, alle door Klapheck (blz. 38—45) breedvoerig besproken, is door dezen meester onderteekend. ☞ Honstorff is de knoop in den draad, die Raesfeld met Limburg verbindt. ☞ Na een breedvoerige beschouwing der kasteelen van Schaesberg en Hoensbroeck, zegt Klapheck (blz. 87): „Wie die Ähnlichkeit des Baugedankens bei Schaesberg, Raesfeld und einem der Pläne für Honstorff überrascht, so auch die Ähnlichkeit der beiden Außentürme vom Herrenhaus zu Hoensbroeck mit dem von Maitre Matzais Kousin unterzeichneten Grundriß von Honstorff. Dieselbe Situation der vier Türme. In Honstorff neben der Einfahrt zwar rund, und die Arkaden an den Seitenflügeln statt an dem Verbindungsstück gegenüber dem Torhause. Sonst aber handelt es sich um denselben Baugedanken! Der letzte Entwurf für Honstorff legt die Arkaden an dieselbe Stelle wie Schloß Hoensbroeck”

☞ Ook het slot Leerodt in de nabijheid van Honstorff vertoont hetzelfde grondplan, en het uiterlijke van het slot Eysden komt opvallend met Leerodt overeen: dezelfde lage hoektoren; hetzelfde gebonden systeem van baksteenbouw. „Diese klassische Form des Ziegelrohbaus, die malerische Innengliederung der Fassaden aus dem Tektonisch- und Material-sinngemäßen der Konstruktion hat gerade im Maastal eine

eigene Ausbildung erhalten. Das bergig bewegte Land mit seinen romantischen Tälern und steil abfallenden Felsen und das sinnliche Temperament der Bewohner, das reiche malerische Reize liebt, konnte sich nicht mit den schlichten, großflächigen Backsteinwänden der Bauten der niederländischen Ebene begnügen. Der Charakter der Landschaft und der Bewohner drängte nach einer reicheren und malerischen Gestaltung. Die Maastalsteinbrüche um Namur lieferten für die Innengliederung der Backsteinflächen das erwünschte farbige Material, und der Fluß versorgte das ganze Land damit. In den benachbarten, von Bergesrücken eingeschlossenen Lüttich hat das 17. Jahrhundert einen der interessantesten Vertreter dieser Maastal-Backsteinarchitektur errichtet: das *Haus Curtius*, das prächtige Stadtpalais eines Mannes, dessen Reichtum in Lüttich sprichwörtlich geworden war, Jean Curtius (1561—1628) . . . ☞ Die mit Lüttich durch vielerlei Beziehungen verbundene, benachbarte alte Freie Reichsstadt Aachen schmückte vor ihren Toren auf dem Burtscheider Hügel den Neubau des Torhauses der Abtei zehn Jahre später in derselben Weise mit durchlaufenden Namurer Blausteinbändern. Das Portal erinnert lebhaft an das zu Eysden. Auch sonst hat die Maastal-Backsteinarchitektur in der alten Freien Reichsstadt noch eine Anzahl stattlicher Bauten errichtet. Aber der große Stadtbrand von 1656, dem mehrere tausend Häuser zum Opfer fielen, hat nur wenige Bauten der Zeit verschont. Unbehindert durch politische Zufallsgrenzen, muß man das Land zwischen Maas und Roer als zusammenhängende Kunstprovinz betrachten”. ☞ Van het slot Merode te Dhorn bij Düren verklaart Klapheck: „Wir

hätten einen blutsverwandten Bau von Schaesberg, Hoensbroeck, Leerodt und Eysden vor uns!” ☞ In het hierboven geciteerde uit Klapheck wordt van arcaden gesproken. Een van de indrukken, die den bezoeker van het slot Hoensbroeck bijblijft, is het gezicht door de voorpoort van het heerenhuis op de zuilengang, die het binnenhof aan één zijde afsluit. Het slot Leerodt en een van de ontwerpen voor Honstorff hebben eveneens slechts aan één zijde van den binnenhof een zuilengang. Schaesberg heeft er twee. Die arcaden ontstonden volgens Klapheck onder Franschen invloed; die te Binsfeld, Rheydt, Bedburg en Millendonck, alle in het Guliksche, onder rechtstreekschen of zijdelingschen invloed of met medewerking van den Franschen bouwmeester en beeldhouwer Joist de la Court. Die invloed werkte in deze streek nog in de 17e eeuw na. Maar naast dien Franschen invloed brak de Italiaansche zich baan; in de zestiende eeuw bouwde de Bologneezer meester Alessandro Pasqualini te Gulik den hofburg met een viervleugelige, Italiaanschen arcaden-cortile. In het jaar 1666 werd dit voorbeeld gevolgd in het slot Geysteren bij Venray, stamslot van Johan Vincent, graaf van Schellaert. Hij liet toen in zijn slot een vierkant binnenhof aanleggen, aan alle zijden omsloten door zuilengangen. Van Schellaert was in Napolitaanschen dienst en hoogstwaarschijnlijk hebben ook hier Italiaansche meesters gearbeid. Echter is deze Italiaansche import te Gulik

en Geysteren op de verdere ontwikkeling van den inheemschen kasteelenbouw onbeduidend gebleven. ☞ De bouwmeesters van Leerodt, Hoensbroeck, Schaesberg, Cortenbach en Eysden zijn tot nog toe niet bekend. De projecten van Honstorff bevatten echter alle kenmerken, die de hier genoemde sloten tot één bouwgroep stemmen. Zij ontstonden ook in denzelfden tijd: Raesfeld en Hoensbroeck in 1643, Honstorff

KASTEEL LEERODT BIJ GULENKIRCHEN

en Leerodt in 1647, Schaesberg in 1650. Of het nu gewaagd is — vraagt Klapheck — bij de verwantschap dezer bouwwerken uit denzelfden tijd aan één leidenden meester te denken, die, zooals negentig jaar vroeger Joist de la Court en Laurenz van Brachem, gelijktijdig een gansche reeks van edelhuizen bouwde? Ook is het mogelijk, dat Alexander van Velen, nadat zijn eerste bouwmeester Michael van Gent naar Rome geroepen was, den bouwmeester van andere Limburgsch-Jülichse sloten in dienst nam, welke hem door nauwe familiebetrekkingen tot de eigenaars ervan wel bekend moesten zijn. Er is echter meer dan verwantschap in bouw tusschen die sloten. Hun eigenaars waren, zooals uit den aan het werk toegevoegden stamboom blijkt, neven. De moeder van Alexander was Agnes van Leerodt zu Honstorff. Haar broer Wilhelm was gehuwd met Agnes van Hoensbroeck, wier broeder Adriaan het slot liet vernieuwen. Heinrich Wilhelm van Leerodt, die het slot Leerodt liet bouwen, was gehuwd met Johanna Francisca van Cortenbach. Het ligt voor de hand aan te nemen, dat zij elkanders sloten hebben gekend. ☞ En, laten wij er bijvoegen, de naijver zal hen aangedreven hebben hun woningen ook uiterlijk in te richten als hun rijke neef uit het Munstersche. ☞ Alexanders geslacht stierf in 1733 uit. Raesfeld kwam door erfenis aan de graven van Limburg-Styrum zu Gemen, later aan Alexis, vrijheer van Bömmelberg zu Erolsheim, in Zwaben. Deze verkocht Raesfeld in 1820 aan Johann Ignatz van Landsberg-Velen. De tegenwoordige bezitter is Max, graaf van Landsberg-Velen und Gemen. Deze is woonachtig op het slot Wocklum bij Balve in het Sauerland. ☞ Aan hem, die de omstandigheden wil leeren

kennen, waaronder de Limburgsche kasteelen (in baksteen) ontstonden; die de invloeden wil kennen, die haar bouw beheerschten; die de bewoners ervan wil kennen in hun tijden van opkomst, bloei en verval; die nader wil gebracht worden tot de geschiedenis van een onzer schoonste gewesten, aan hem schenkt Prof. Klapheck's mooi uitgevoerd boek blijvend genot. ☞ Onder het nazien der drukproef van dit stukje ontvang ik van de uitgevers J. & A. Temming te Bocholt i. W. een prospectus van 16 etsen door Paul Geissler: *Burgen und Schlösser Westfalens: Raesfeld, Gemen en Velen*. Op dit prospectus afgaande, lijkt mij deze uitgave een welkome aanvulling van Klapheck's boek toe. J. D. H. VAN UDEN

MATTEO MARIA BOJARDO

Uit het Poolsch

DOOR

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

I

DE Bojardo's woonden in de XIVe eeuw op hun landgoed Rubbiera, gelegen tusschen Modena en Reggio, tot Niccolo III d'Este hun in ruil daarvoor het bergachtige stadje Scandiano met de daarbij behorende eigendommen in leen gaf. Daarmede hebben zij een goeden ruil gedaan, want Scandiano behoorde tot de grootste bezittingen in den lande. Van een der Bojardo's, Bonifacio geheeten, vertelt de kroniekschrijver Salimbene, een Franciscaner uit de XIIIe eeuw, dat hij eens een geweldadigen inval in het klooster der Cisterciensers, S. Prospero di Reggio, gedaan had, waartoe het volgende hem aanleiding had gegeven. Aan het hoofd van het klooster stond een zeer gierige abt, die de monniken liet verhongeren. Daartegen kwamen eenige van hen in verzet en trachtten voor den vrek een ander tot abt benoemd te krijgen. Zij stelden zich daartoe in verbinding met buurman Bojardo, die in 1286 de kloosterlingen aan het middagmaal overviel en den abt wegjoeg, maar tevens van de gelegenheid gebruik maakte om te rooven, wat hij maar te pakken krijgen kon. Toen hij met zijn bende afgetrokken was, kwam de abt echter terug met veertig hem genegen burgers van Reggio, die nacht en dag het klooster zouden bewaken. Maar de gierigaard liet ook deze welwillende helpers verhongeren, zoodat zij om hun maag te vullen, genoodzaakt waren tijdelijk naar hun stad terug te gaan. Daarop deed Bojardo met zijn bende nog eens een inval in het klooster en hielp voor goed den ontevreden monniken aan een anderen abt. ☞ Het geslacht der Bojardo's „Comites Scandiani et Caselgrande” was trouw aan de d'Este's en leverde hun condottieri, podesta's en bisschoppen; een der loten, Feltrino, behoorde tot den literairen kring van Lionello. De graven van Scandiano namen deel aan bijna alle belangrijke diplomatieke zendingen der d'Este's, zij verhoogden door hun aanwezigheid den roem van het Ferrarische hof. De zuster van Tito Vespasiano Strozzi trouwde met Giovanni Bojardo en uit dit huwelijk ontsproot in 't jaar 1434 Matteo Maria Bojardo, de grootste Italiaansche dichter van de XVe eeuw, in wiens ridderroman „Orlando Innamorato” wij den geest terugvinden, die de cultuur der hoven in de Povlakte beheerschte. Matteo Maria bracht zijn jeugd in den kring der Ferrarische humanisten door, hij studeerde in

Ferrara onder leiding van zijn oom Strozzi en kende daardoor goed Latijn, maar is het Grieksch niet grondig machtig geworden. ☞ Scandiano had destijds twee eigenaars: den vader van Matteo Maria, Giovanni, en den oom Giulio Ascanio, gehuwd met Cornelia Taddea Pio van Carpi. In het jaar 1452 stierf Giovanni, terwijl zijn echtgenoot, van geboorte een Strozzi, reeds vroeger overleden was. Matteo Maria was toen achttien jaar oud, dus minderjarig en daarom nam Giulio Ascanio het beheer van zijn deel in de bezittingen over. Twee jaren later stierf Giulio en moest Matteo Maria Ferrara verlaten om zelf het beheer ter hand te nemen. Hij vestigde zich toen te Scandiano, waar hij ongeveer elf jaar bleef wonen. Deze tijd behoorde tot den gelukkigsten van zijn leven. ☞ Ercole d'Este werd in 't jaar 1492 gouverneur van Modena, nadat hij van Napels teruggekeerd was, waar hij zijn jongelingsjaren doorgebracht had; hij hield daar een luisterlijke hofhouding. Tezeldertijd woonde zijn broeder Sigismondo d'Este te Reggio, eveneens te midden van een grooten vriendenkring. Aan beide hoven was Matteo zeer vaak te gast, hij werd echter meer in 't bijzonder bevriend met Ercole, die hem buitengewoon genegen was. ☞ Waarschijnlijk heeft hij reeds

tijdens zijn verblijf te Ferrara verzen geschreven, als dichter werd hij echter eerst tijdens zijn verblijf in Scandiano beroemd. Nog niet geheel vrij van den invloed van Strozzi begon Matteo met Latijnsche nabootsing van Virgilius, van de „Pastoralia”, waarin hij de deugden van Borso en Ercole bezong. Gelukkig echter ging hij niet heelemaal op in hoofdsche loftuigen en in 't Latijn; de neef werd ontrouw aan den oom, hij werd verliefd en door de liefde gered. ☞ Op 4 April 1496 werden er wedrennen en tournooien te Reggio gehouden, bij welke gelegenheid hij een achttienjarig meisje, genaamd Antonia Caprara leerde kennen, op een tijdstip, dat, zooals hij schreef „de liefde van alle zijden op de wereld in stroomen neerviel, alle edele harten verheugend en de zoete vlammen ontbrandend . . . , dat de vrouwen in feestgewaden getooid zich wijdden aan spel, dans en zang en dat men overal zag „blijde gelieven en opgeruimd volk, genietend van het spel”.¹⁾ ☞ In het hart van Matteo, meegesleept in dezen bedwelmenden roes, ontbrandde een hartstochtelijke liefde. Bij de Italianen van den Renaissance-tijd gaf zij aanleiding tot het scheppen

zoo niet van een geheele „Canzoniere” dan toch van eenige sonnetten. De dichtersziel van Bojardo vond geen voldoening in het sonnet alleen, immers de liefde voor Caprara hield verscheidene jaren aan, hij heeft dus zijn beminde in een omvangrijk „Canzoniere” bezongen, die ons zijn liefde toont in al hare macht en schakeeringen. Eerst was het een vurig verlangen, vervolgens ondervond de dichter momenten van geluk door wederkerige liefde, ten slotte onderging hij de smarten der ontgoocheling, want Caprara schonk haar liefde aan een ander, met wien zij waarschijnlijk trouwde. De aanleiding, waardoor aan dien schoonen droom een einde kwam, was waarschijnlijk de reis van Matteo naar Rome met het gezelschap van Borso.

(Wordt vervolgd)

1)

Piovea da tutti e cieli Amore in terra
E ralegrava l' anime gentili
Spirando in ogni parte dolci foco
.....
Le donne in festa, in alegrezza, in gioco,
In danze peregrine, in dolci canti
Per tutto leti amanti
Zente lezadre, e festigiar giocondo.

Foto C. Steenbergh

GEVELTJE AAN DE PALMGRACHT TE AMSTERDAM